

Pabalsti jāmaksā par visiem bērniem

Labklājības ministre **Ilona Jurševska** (ZZS) intervijā Dienas mediju galvenajam redaktoram **Guntim Bojāram** un reportierei **Ilzei Zālītei**

VALDĪBAS deklarācijā par labklājību ir nieka septiņi punkti, salīdzinot ar aptuveni septiņām lapaspusēm tautsaimniecībai. Kāpēc tik maz ieteikumu?

Acīmredzot šo jautājumu būtu lietderīgi uzdot tiem politiķiem un ekspertiem, kuri deklarāciju sagatavoja. Deklarācija nav rīcības plāns, kur var paredzēt visu. Tāpēc, iespējams, labklājības jomā plānotie pasākumi ir paslēpti zem šiem lielajiem punktiem.

Cik lielā mērā pati piedalījāties deklarācijas rakstīšanā?

Nepiedalījos, jo tajā laikā, kad deklarācija tapa, strādāju ministrijā citā amatā. Taču biju lietas kursā par jautājumiem, kas tiek plānoti un kas tiks ietverti deklarācijā.

Vai ir kaut kas tāds, ko no savas puses deklarācijā būtu ierakstījuši?

Attiecībā uz lielajiem uzstādījumiem – tās arī manā skatījumā ir galvenās lietas, kam jaunajai valdībai ir jāpievērš uzmanība. Protams, man ir savi uzsvāri, kurā virzienā vēlētos pastiprināti strādāt. Taču tas viss tiks plānots rīcības plānā.

Demogrāfs Ilmārs Mežs ir izteicies, ka pēc nepilna gadsimta Latvijā būs ne vairs miljoni latviešu, bet pāris simti tūkstoši. Latvieši laiž pasaulē nepietiekami daudz bērnu, lai tauta sevi atražotu. Kas, jūsuprāt, būtu jādarīja, lai risinātu demogrāfijas problēmas Latvijā?

Redzat, ar to demogrāfisko situāciju ir tā, ka tā nav tikai Latvijas problēma. Ja paskatāmies uz Eiropas Savienības dalībvalstīm, var secināt – jo augstāks labklājības līmenis valstī, jo demogrāfiskā situācija ir sliktāka. Sievietes izvēlas laist bērnus pasaulē vēlāk, nekā tas bija astoņdesmitajos un deviņdesmitajos gados, izvēlas laist pasaulē mazāk bērnu.

Tā gluži nav, jo Rietumeiropā bērnu skaits uz sievieti tomēr ir lielāks nekā Latvijā. Arī dzimstība pārsniedz mirstību, un Latvijā šie rādītāji ir salīdzinoši slikti.

Pilnīgi piekrtu. Te ir divi jautājumi – dzimstība un mirstība. Ja runā par mirsti-

bu, tad tiešām Latvijai ir daudz jāstrādā, lai uzlabotu kopējo nācīgas veselības stāvokli un pagarinātu mūža ilgumu. Es neteiktu, ka Latvija ir tā valsts, kur ir viszemākie dzimstības rādītāji. Ir vēl zemāki.

Tomēr ko darīsiet, lai Latvijā dzimtu vairāk bērnu?

(Pauze.) Labs jautājums. Protams, tas ir viens no uzdevumiem, kas ir Labklājības ministrijas (LM) kompetencē. Tas faktiski ir viens no maniem uzdevumiem, kam es kā ministre vairāk vēlētos pievērst uzmanību. Tas varētu būt viens no uzdevumiem, ko varētu plānot deklarācijas uzdevumu izpildes kontekstā. Proti, LM faktiski pirmo reizi ir izstrādājusi Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.–2017. gadam, un šāda dokumenta Latvijā nav bijis.

Zinām, esam lasījuši. Taču tur nav skaidra redzējuma, ko darīsim nākamgad, aiznākamgad, lai bērnu būtu vairāk.

Varu pateikt, ka visus pasākumus šīs sarunas laikā neuzskaitīšu. Noteikti arī nevarēšu pateikt, kādos gados un kādos veidos šīs idejas realizēsies. Viena no tām ir domāt par sievietes reprodaktīvo veselību. Piemēram, Igaunijā tā ir valsts atbalsta programma, kas sniedz iespēju sievietēm uzlabot reprodaktīvo veselību gadījumos, ja viņas kaut kādu iemeslu dēļ pie bērna nevar tikt. Tas ir viens no uzdevumiem. Otrs – valsts atbalsta politika dažādu pabalstu veidā.

Šobrīd jūsu ministres karejera draud sākties ar to, ka daudzām Latvijas ģimenēm var tikt atņemti astoņi lati – ģimenes valsts pabalsts.

Mans kā ministres redzējums ir tāds, ka šis pabalsts jāmaksā visām ģimenēm, ne tikai trūcīgajiem. To arī esmu teikusi valdībā vairākkārt. Joprojām uzstāju, ka nav pareizi vienīgo universālo pabalstu, kas netiek aprēķināts pēc ienākumiem, nomērķēt tikai trūcīgajām personām. Šis pabalsts valstī tiek maksāts par 365 000 bērniem, un trīs ceturtdaļas no viņiem ir vecumā līdz 15 gadiem. Tas

nozīmē, ka tie ir bērni, kuri iet skolā, kuriem jāpārvietojas ar sabiedrisko transportu un jānopērk mēnešbiļete. Lai vai cik nēcīga ir šī summa, tas vienalga ir atbalsts ģimēnēm.

Cik principiāla ir jūsu pozīcija šajā jautājumā? Vai gadījumā, ja premjers un finanšu ministrs pateiks, ka vajag tā darīt, lai glābtu valsti no finanšu nepatīkšanām, jūs aiziesiet no valdības?

Valdību veido 14 ministri. Tas, ka es aiziešu no valdības galda, situāciju šajā gadījumā nerisinās. Lēmums var tikt pieņemts tikai tad, ja valdība kopumā par to vienojas. Vēl jau ir arī koalīcijas padome, kur noteikti ir citāds skatījums uz lietām, arī uz jautājumiem, kādā veidā budžetu konsolidēt un cik daudz var skatīties sociālās jomas virzienā. Lēmums vēl nav pieņemts. Tie, protams, ir Finanšu ministrijas izstrādātie priekšlikumi. Protams, arī LM ir saņēmusi uzdevumu izvērtēt, kādā veidā mēs varētu šo kopējo pienesumu līdzekļu taupīšanā sniegt citādi, ja negribam pazaudēt šo ģimenes valsts pabalstu.

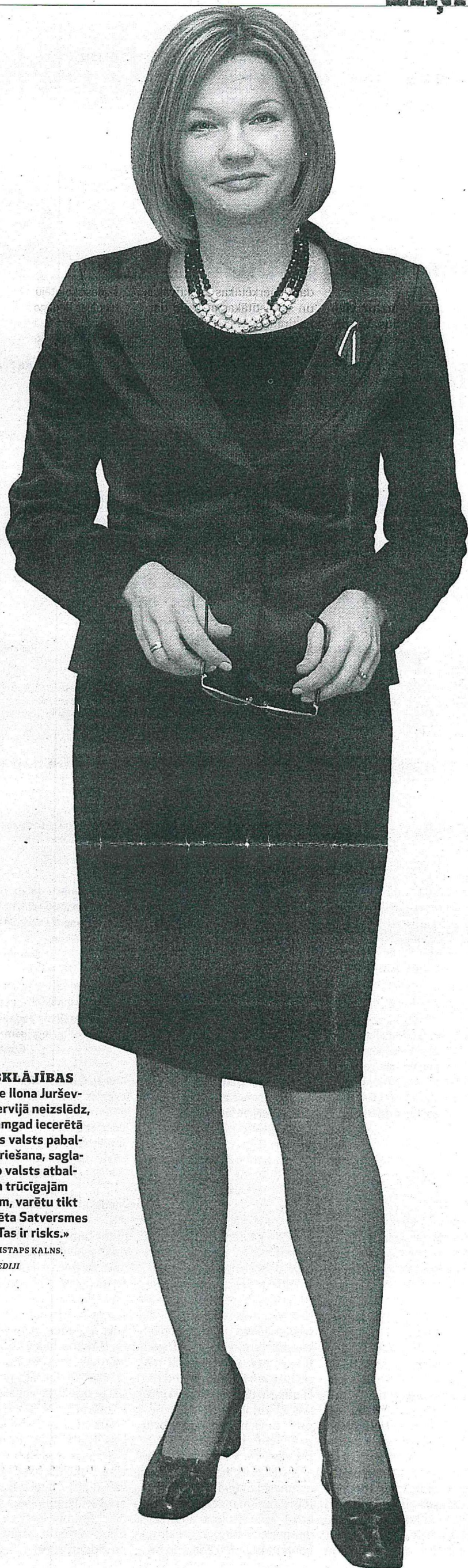
Un kādi ir jūsu alternatīvie piedāvājumi?

LM šobrīd neredz nekādas alternatīvus variantus, kur kaut kādā veidā citādi varam atrast šos budžeta ietaupījumus.

Deklarācijā nekas nav minēts par pensijām – ne atņemt, ne palielināt, ne saglabāt esošajā līmenī. Kāpēc tā, un kas ir plānots esošo pensiju jomā?

Kopā ar šo budžeta paketi valdībā esam iesnieguši koncepcijas projektu sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai, kas paredz izmaiņas pensiju sistēmā. Tie nav īstermiņa, bet vidēja un ilgtermiņa pasākumi. Piemēram, no 2016. gada iecerēts paaugstināt darba stāžu no 10 līdz 15 gadiem un pakāpeniski paaugstināt pensionēšanās vecumu.

Ja paskatāmies Eiropā, cik ilgi citviet valstij jāuztur pensionārs, piemēram, Itālijā un Spānijā, salīdzinot ar Latviju. Te, piemēram, vīrie-

► **LABKLĀJĪBAS** ministre Ilona Jurševska intervijā neizslēdz, ka nākamgad iecerētā ģimenes valsts pabalstu nogriešana, saglabājot šo valsts atbalstu vien trūcīgajām ģimenēm, varētu tikt apstrīdēta Satversmes tiesā. «Tas ir risks.»

FOTO - KRISTAPS KALNS,
DIENAS MEDIJI

«Valdību veido 14 ministri. Tas, ka es aiziešu no valdības galda, situāciju šajā gadījumā nerisinās»

tis pensionārs jāuztur vien četrus piecus gadus. Vai pie esošā salīdzinoši īsā mūža ilguma Latvijā ir normāli paaugstināt pensionēšanās vecumu?

Pensionēšanās vecums ir jāpaaugstina tāpēc, ka visa Eiropas Savienības politika ir vērsta uz to, lai pagarinātu cilvēka darba mūža ilgumu.

Protams, bet Rietumeiropā var runāt par pensionēšanās vecuma paaugstināšanu, jo tur cilvēki dzīvo vidēji par 10–15 gadiem ilgāk nekā Latvijā. Vai Latvijas situācijā ir korekti runāt par pensionēšanās vecuma paaugstināšanu?

Korekti ir uz šo jautājumu skatīties kompleksi, ka pensionēšanās vecuma paaugstināšana tiek plānota kopā ar citiem pasākumiem. Viens ir jau minēt veselības uzlabošana un mūža ilguma pagarināšana. Otrs – mūžizglītības pasākumi, lai cilvēkam palīdzētu ilgāk noturēties darba tirgū. Tā ir Eiropas Savienības programma izglītībai mūža garumā. Tikai kompleksi pieejot šim jautājumam, var reāli skatīties uz pensionēšanās vecuma paaugstināšanu. Demogrāfiskā situācija rāda to, ka nākotnes pensionāri būs tie, kurus nebūs vairs kam mūsu valstī uzturēt.

Kāda situācija ir bezdarbnieku saimniecībā? Kas tur, jūsuprāt, ir uzlabojams?

Redzam, ka ekonomiskā situācija valstī sāk uzlaboties, bet zinām, ka darba tirgus sārkātojas ar nobīdi. Pašlaik reģistrētais bezdarbs ir 14,3% un registrēto bezdarbnieku skaits ir 162 000. Neplānojam, ka bezdarba rādītājs nākamgad varētu sarukt zem 14%. Iespējams, kaut kādos brīžos atkal varētu kāpt uz augšu. Galvenās prioritātes, kas arī minētas valdības deklarācijā,

ir fokusēties citā virzienā – pāriet no krīzes pasākumiem uz aktīvās nodarbinātības politikas ilgtermiņa pasākumiem, kas varētu risināt strukturālā bezdarba riska iestāšanos. Tas nozīmē, ka darba tirgus attīstīsies straujāk, radīsies jaunas darbvietas, bet pretim nebūs cilvēku, kam būs vajadzīgās prasmes šos darbus veikt. Līdz ar to noteikti ir jāpārskata visas programmas, ko piedāvā Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA), kā šīs programmas padarīt mērķētākas, efektīvākas un sasaistītākas ar reālo darba tirgu.

Dzirdēts, ka 100 latu stipendiju plānots samazināt līdz 80 latiem.

Stratēģijā paredzēts, ka 100 latu stipendiju programma beidzas nākamā gada beigās un, sākot ar gada vidu – jūliju, stipendijas apmērs varētu samazināties par 20% jeb līdz 80 latiem. Ja runājam par šīs programmas lietderību, pilnīgi droši varu teikt, ka šī Pasaules Bankas uzraudzītā programma šogad bija nepieciešama. Sabiedrībā diemžēl diezgan plaši tiek kultivēts viedoklis, ka šī ir izniekota nauda, taču varu atbildēt, ka arī šie 100 lati zināmā veidā sildīja ekonomiku, jo tērēti veikalos un tā tālāk. Iespējams, ka šādu programmu vairs turpināt nevajadzētu, bet ir jādomā par alternatīviem pasākumiem.

Vai nav tā, ka īpaši Latvijas laukos ir daudz cilvēku, kuri negrib strādāt? Kā viņus motivēt strādāt un meklēt darbu?

Pilnīgi piekrītu. Nevienam nav noslēpums, ka ir izveidojusies zināma sabiedrības daļa, kurai ir vienkārši aiziet uz sociālo dienestu un prasīt pabalstu. Faktiski šādi veidojam nabadzības sabiedrības attīstību. Lai tas tā nenotiktu, vajag sociālo palīdzību sasaistīt ar aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem. Proti, sociālajiem darbiniekiem jābūt pietiekami profesionāliem, lai darbs ar klientu būtu mērķēts tādā virzienā, lai neļautu klientam atslābt un lai viņu nepārtraukti piespiestu socializēties, piespiestu kaut vai regulāri atnākt un reģistrēties.

(..) Ir arī pasākumi darba prasmju un iemaņu atjaunošanai. Tas nozīmē, ja cilvēkam nevar piedāvāt darba

Dosjē

Ilona Jurševska, labklājības ministre

Valdībā pārstāv ZZS, no kuras saraksta kandidēja 10. Saeimas vēlēšanās, bet netika ievēlēta

Dzimusi 1970. gadā. Pēc Livānu 1. vidusskolas pabeigšanas 1985. gadā iestājās Rīgas Pedagoģiskajā skolā, kur mācās par sākumskolas skolotāju. Pēc tam Liepājas Pedagoģiskajā augstskolā apguva pamatskolas skolotāja prasmes. 2007. gadā Biznesa augstskolā Turība ieguva profesionālo maģistra grādu sabiedriskajās attiecībās.

No 1998. gada vairākus gadus nostrādājusi Kandavas novada domē par kancelejas vadītāju. No 2004. gada strādājusi dažādos amatos Nodarbinātības valsts aģentūrā, bet no 2008. gada ieņēma Labklājības ministrijas Komunikāciju nodaļas vadītāja amatu.

vietu, tad var piedāvāt pasākumi, kas palīdz kaut vai sagatavot savu CV.

Tas nozīmē – ja šādus kursus neapmeklē, tad pabalstu nesaņems?

Aktivizēsim cilvēku piesaisti NVA sniegtajiem pakalpojumiem, nosakot obligātu dalību cilvēka darbaspēju uzlabošanas pasākumos.

Ja viņš to nedarīs?

Tad sociālajam darbiniekam jābūt pietiekami profesionālam, lai motivētu viņu to izdarīt citādi.

Taču vai varētu būt situācija, kad vērsas pret pabalstu? Ja kursus spītīgi neiet, vai nevarētu pabalstu atņemt?

Ja sociālais pabalsts cilvēkam ir piešķirts, tad to tā vienkārši atņemt nevar, bet var ielikt nosacījumus, kas cilvēkam ir obligāti jāpilda. Pilnīgi piekrītu, ka daļa sabiedrības ir izlaidusies, un stiprināt sasaisti starp sociālo pabalstu un aktīvu līdzdarbību prasmju izkopšanā ir pirmais solis, kas ir jādara. Ir jāved pie kaut kādas disciplīnas. Lai cilvēks nedomā, ka var atnākt tikai pēc pabalsta un tā arī visu laiku dzīvot. ♦